

JUST PRAEGU MAAILMA ÄÄREL

Õo saabus Tosontsengeli orgu väga järsku. Džiip oli pika päeva ukerdanud üle lõputute mägede ja peatunud iga mäe tipul vaid selleks, et nähtaks järgmist mäge. Ning järgmise mäe taga kõrgus ülejärgmine. Hilisel pärastlõunatunnil laskus rada laia idaläänesuunalise oru põhja. Kui päike hakkas allapoole vajuma, kumasid mägede siledad küljed oranžilt ja all kasvavad tumedad männimetsad näisid lillat värvi olevat.

„Näe, läheme sinna. See paistab sobiv koht.”

Džiip jäi jõnksatades seisma. Habemetüükaline pikk blond mees tõstis käe silmi varjama ning osutas viimaste päikesekiirte valguses leekpunasena paistvale puudesalule metsaservas.

„Kas sa näed midagi?” küsiti tagaistmelt.

Kõhn mees ei vastanud midagi ja tõstis binokli silmade ette, sihtides erepunasest salust kõrgemal pika halli lõhena keset metsa lebavat mitut rida murdunud mände. See oli suurepä-rane paik.

„Just õige koht.”

Ta osutas sinnapoole ja hallis villases kuuenärus autojuht, turjakas mongol, mühatas mõistvalt. Džiip sõitis tolmust rada mööda alla ja hakkas siis õõtsudes seljandikule rühkima.

Selleks ajaks, kui nad metsaserva jõudsid, oli päike loojunud. Valge mees ronis ägisesed autost välja ja sirutas end. Mõni hetk hiljem löödi tagumine uks pauguga kinni ja väike käbe päikeserillidega hiinlane tuli tema seltsi. Hiinlane silmitses nende taga seljandikul kasvavat metsa ja naeratas heakskiitvalt.

„Maalihe. Teil on terane silm, härra Scatterhorn.”

„Täna.”

„Ma usun, et täna öösel meil veab.”

„Te ütlesite seda ka eile õhtul.”

Hiinlane naeratas taas, kuid Sam Scatterhorn ei reageerinud sellele. Ta oli kogu päeva loksunud põrgupalavas džiibis, hinganud sisse autojuhi higihaisu ja ta pörkas peaga vastu lakke naelutatud patju. Ta oli surmväsinud, kange kui puuhobune ning härra Wongi lõputu viisakus kippus närvidele käima. Hiinlase naeratuse tagant aimdus midagi ebameeldivat.

„Hakkame siis tööle,” pomises valge mees väsinult ja võttis džiibist väikese koti ja peene metallvarda. „Mul võib aega minna.”

„Ärge muretsege, härra Scatterhorn,” naeratas härra Wong, „me ei sõida ilma teieta minema.”

Sam Scatterhorn turtsatas. „Ma arvasin ka nii.” Wongi naeratusest välja tegemata ronis ta üle kivide ja suundus metsa. „Välismaalane on idiot,” sisistas Wong endamisi sigaretti süüdates ja sügavat mahvi tõmmates. Mees peaks end õnneseeneks pidama. Neid oli palju, kes andnuks mida tahes, et praegu siin Mongoolia pärapõrgus viibida. Sam Scatterhorn oli täiesti tähtsusetu isik.

Wong oli ta odavast hotellist kerjuseelu pealt üles korjanud. Mees oli just vangist välja saanud, tal polnud raha ega riideid – ainult mikroskoop. Ilmselt illegaalne sisserändaja, mõtles Wong. Kiiret teenistust otsiv jooksik, kes raha kätte saades kohe sääred teeb. Wong oli selliseid ennegi näinud, lausa palju kordi. Kuid kedagi „härra Scatterhornist” – kes iganes ta ka oli – paremat polnud hetkel võtta. Wong kõhatas kurgu puhtaks, sülitas maha ning naeratas endamisi. Wongil oli elevandi kannatus. Wong võis oodata nii kaua kui vaja. Küllap Scatterhorn viimaks leiab selle, mida nad otsisid. Ta pidi leidma. Ja kui mees peaks otsutuma tülikaks, siis siin kõnnumaal või inimene imelihtsalt kaotsi minna. Õnnetusi juhtus ilmast ilma. Temast ei hakkaks ju keegi puudust tundma?

Karjudes korraldusi süngele autojuhile, kes vana sõjaväetelki lahti pakkis, läks Wong džiiibi juurde tagasi ja võttis oma satelliitidetelefoni. Ta sättis antenni kapotile, kustutas sigareti ja ootas ühenduse saamist.

Nüüdseks oli päike loojunud ja orupõhjas laiutas purpurpunane vari. Üleval jahedas pimedas metsas jõudis Sam Scatterhorn lagendikule ja tõmbas puu najale toetudes hinge. Mees sulges silmad ning hingas joovastunult männilõhnalist õhku sisse. Viimaks hakkas ta end jälle normaalselt tundma. Igal pool ta ümber siristasid putukad ning kaugelt kostis rähni toksimist. Nõiatund, mõtles mees endamisi. See oli talle kõige meelepärasem osa ööpäevast.

Siis meenus talle sealviibimise põhjus. Asjatundlikult murdunud puid silmitsedes hakkas ta vardaga kõdunevas puidus surkima, lehti kraapima ja ümber pöörama. Esimese otsitava leidmine ei võtnud kaua. Kõduneva tüve ette kükitades leidis ta

pehmes valges puidus tillukese augu. Mees uuristas sulenoaga augu suuremaks ning tõmbas siis noatera ettevaatlikult välja. Selle otsas oli umbes nelja sentimeetri pikkune pontsakas valge tõuk. „*Lamprima adolphinae*,” sosistas mees endamisi. See oli hea märk. Olend ei kiitnud enda väljatirimist mugavast august heaks ning hakkas vingerdama.

„Hea küll, hea küll,” rahustas Sam Scatterhorn tõuku sosinal ja asetas selle pehmest puupudist pessa tagasi.

Mees laskus põlvili ja hakkas ettevaatlikult punast mullakamarat oma jalgade ümber teistpidi pöörama. Hetk hiljem vilksatas midagi kuldset ja musta. Seal see oligi. Tasakesi lehte kergetades leidis ta täiskasvanud isase. Paapua kuldmaidikas seisis võitlusvalmilt ja kartmatult oma kuuel mustal koival. Putuka keha oli nagu poleeritud kuldplaat, mis peegeldas metsa kohal kõrguvat tintmusta taevast. Kummalgi pool pead sirutusid roosad haralised suised napsamisvalmilt puulatvade poole. Putukas oli imeilus, otsekui mõnest teisest maailmast pärinev olevus. Hetke jooksul tundis Sam Scatterhorn sama imeaistingut, mida koges paljude aastate eest poisikesena majataguse seljandiku metsast esimest niisugust mardikat leides.

„Sa oled üks pirakas elukas, eks ju?” sõnas mees vaikselt ja silitas mardika kõva kuldset kesta. Siis võttis ta ettevaatlikult kotist karbi. Kogenud liigutusega juhtis ta mardika metallvarda otsale. Hetk hiljem oli see juba karbis ja karbi kaas kinni.

„Sa tuled minuga kaasa.” Mees naeratas ja koputas sõrmega karbikaanele, enne kui selle ettevaatlikult kotti pani. „Räägi, kas sul siin härra Wongi jaoks sõpru ka leidub?”

*

Kui Sam Scatterhorn laagrisse tagasi jõudis, oli täiesti pime. Härra Wong istus lõkke ääres ja kargas heade uudiste ootuses kohe püsti, kui nägi pikk valget meest puude vahelt välja ilmunas. Sam Scatterhorni tülpinud ilme näitas heade uudiste puudumist ning Wong sundis end uuesti istet võtma ja jälgima, kuidas Sam oma koti õrnalt maha asetab ja veepudelist pika janu jõi. Viimaks ei pidanud Wong enam vastu.

„Kui palju?” päris ta. Sam Scatterhorn ei teinud hiinlasest välja. „Üks? Kaks? Neli? Kui palju on, härra Scatterhorn?”

Sam Scatterhorn kallas veidi vett pihku ja loputas sellega oma väsinud silmi.

Aurava riisipoti kohale kummardunud autojuht jälgis Wongi silmanurgast. Võõramaalane oli midagi leidnud ja Wong püüdis kuidagi enesevalitsust säilitada. See oli hea.

„Tähendab, mitte midagi?” turtsatas Wong.

„Kaksteist,” poetas Sam Scatterhorn ükskõikselts.

„Kaksteist!”

Wong tormas koti juurde, et saaki oma silmaga näha.

Kotis oli kaksteist piklikku papist karbikest, kõik kindlalt kinni ja korralikult sildistatud. Hiinlane tegi ühe karbi lahti ning raputas kuldmaidat ettevaatlikult endale pihku. Wong ahhetas. Nii suurt kuldmaidat polnud ta iial näinud. Mees hindas ametnikupilguga lõkkevalgel läikiva maidat suiste laiust.

„Siit võib tšempion tulla,” sõnas hiinlane vaikselt. „Kas kõik on nii suured?”

„Mõned on isegi suuremad. Seal üleval on neil täiuslikud elutingimused.”

Wong arvutas kiiresti. Tokyos tehti mardikavõitlusega suurt äri ja tšempionmardikate eest maksti hingehinda. Iga millimeeter suiste lisalaiust lisas mardika väärtusele mitusada dollarit. Ja siin oli kaksteist võitlusmardikat! Kotitais võis väärt olla viiskümmend kui mitte lausa sada tuhat dollarit. Mees kihistas naerda. Tal oli käes loterii peavõit, kuid võõramaalase ees ei tohtinud elevust välja näidata, et too ei mõistaks oma palga närusust.

„Minu meelest sobiks seda väikestviisi tähistada,“ sõnas Wong viisakalt ja pani mardika karp tagasi. „Kui jooksimine õige oma viimase sakepudeli tühjaks?“

Sam Scatterhorn suutis vaid pingutatult naeratada.

„Juba parem,“ muheles Wong. „Tead, sa peaksid tihemini naeratama. See teeks sulle head.“

Hiljem, pärast igapäevast riisi ja lambaliha, mis Wongi odava sakega alla sai loputatud, puges Sam Scatterhorn lõkke kõrvale magamiskotti ja mõtles elu üle järele. Wongil polnuks vaja muretseda, mees teadis nagunii, et ajab närust äri. Samas polnud tal muud valikut kui nende piraatidega Mongoolia kõnnumaadel haruldasi kuld-mardikaid otsida. Isegi kui ta sai kümnendiku sellest, mida Wong mardikatega teenis, oli asi seda väärt. Tänapäevaste teenistust lubaks tal veel paar kuud vastu pidada ja ta tundis, et on üha lähemale jõudmas sellele, mida siia otsima tuli. Iga päevaga jõudis ta sellele lähemale ... Sam Scatterhorn keeras end selili ja silmitses kõnnumaa määndide kohal taevast Linnuteed. Härra Wong võis ju pidada Tokyo urgastes mardikavõitlusi täie raha eest. Tema oli siin kõnnumaal hoopis millegi suurema jahil – kuid see oli saladus.

Loojangu ajal vaibunud tuul kogus taas hoogu ja tuhises läbi oru. Ilm oli külm. Sam Scatterhorn pikutas küll lõkke lähedal, kuid jääne õhk tungis sellegipoolest magamiskotti ning ta selg külmetas. Wong norskas telgis ja maani täis autojuht vedeles samuti seal. Autojuhti ei huvitanud, kas nad püüavad mardikaid või mitte, talle läks korda vaid tema palk ja igapäevane viinapudel. Sam Scatterhorn ei tahtnud teiste seltsi minna, nii et ta kattis kübaraga näo ning puges sügavamale magamiskotti. Ta oli nagu tõuk.

Umbes kesköö paiku ärkas ta üles. Tuul oli läbilõikavalt külm, liiga jääne, et väljas magada saaks. Polnud muud valikut kui Wongi juurde telki pugeda. Vaikselt vandudes ronis Sam Scatterhorn magamiskotist välja ning tõmbas saapad jalga, vaezumata paelu kinni siduma. Pimeduses edasi koperdades taipas mees üpris kähku, et ei kõnni enam pehmel pinnasel. Maapind praksus ja krudises ta saabaste all nagu jääkirme. See oli kummaline. Ta lülitas sisse laubalambi põlema ja kummardus, nähes, et seisab otse keset nõlvalt alla orupõhja suunduvate mardikate rongkäiku. Mardikaid võis olla mitukümmend tuhat.

„Heh,“ hüüatas Sam Scatterhorn pead sügades. Toimus midagi väga ebatavalist. Põnevil mees astus kikiarvul üle putukate rivi, kükitas ja võttis ettevaatlikult ühe mardika sõrmede vahele. Siplevat olendit üles valguse kätte tõstes ei suutnud ta imestust varjata – midagi niisugust polnud ta varem näinud. Mardikas oli väga suur, umbes kakskümmend sentimeetrit pikk. Selle keha meenutas tumesinise metallkesta sisse pakitud munakivi. Suiste asemel olid mardikal teravad väikesed sõrad nagu skorpionil. Ta oligi kui Pandinus imperator – suur

must kuningskorpion ... Sam Scatterhorni peas hakkasid mõtet karussellina keerlema. See liik elas ju Aafrikas ning üleüldse kuuluvad skorpionid ämblikulaadsete hulka, sest neil on kaheksa jalga nagu ämblikel, mitte kuus nagu putukatel. Mees silmitses siplevat olendit, kes kuuvalgel kurjalt sõrgu klõpsutas. See siin oli ilmselgelt mingi ristand: u u s l i i k – võib-olla ... oli see ... kas tõesti – Sam Scatterhorni süda hakkas kiiremini lööma ... pea nüüd hoogu, võta rahulikult ... Kõigepealt tuleb putukas hotelli viia, uurida, katsetada ... vahest võib ta siis mardikale isegi nime anda.

„*Lamprima Scatterhornus*,” muheles mees. Jah, see kõlas väga hästi. Sõrad paistsid parajad tapariistad olevat. Ta peab mardikat Wongile näitama. Wongile see elukas meeldiks.

Taskulambiga enda ümber valgust näidates nägi Sam Scatterhorn, et mardikate rongkäik, mille keskel ta ennist seisis, on nüüd volava jõe sarnaseks kasvanud. Kõik mardikad suundusid metsa. See nägi välja nagu mingi putukate ränne – aga miks neil oli vaja rännata? Mis metsas toimuma pidi? Just siis tundiski Sam Scatterhorn esimest hammustust – oma saapas. Kohe näksati teda säärest. Pükstele lambiga valgust näidates avastas mees, et mardikad ronivad mööda tema püksisääri ülespoole. Alguses ta muigas ja mõtles, et on üleni mardikatega kaetud mardikamees. Wong peaks seda pildistama. Siis aga taipas ta, et asi on naljast kaugel. Pisikesed elukad olid kurjad ja puresid, kust aga said. Pisikeste nõelteravate jalgadega ronisid nad talle krae vahele ja kraapisid selga. Sõrad olid teravad kui klaasikillud. Ta üritas üht mardikat õlalt ära võtta, kuid selle mustad kidalised jalad haakusid nii kõvasti ta külge, et mees

pidi putukal peaaegu koivad küljest kiskuma, et elukast lahti saada. Mis mardikad need ka polnud, igatahes olid nad tohutul tugevad. Ja nüüd oli neid mitu miljonit. Sel hetkel taipas Sam Scatterhorn esimest korda elus, et siin viibimine tähendab küll pahanduste otsimist. Tõele näkku vaadates olidki nad suures jamas.

Rada mööda tagasi laagrisse minnes avastas Sam Scatterhorn, et siingi kubiseb väikestest mustadest olenditest. Nii vesi, toit kui ka telk olid nendega kaetud. Mees pidi juba Wongi hõikama, kuid vaatepilt oli nii ebatavaline, et kõik muu ununes. Mardikad marssisid rivis ümber lõkkeaseme, kus tulikuumad söed veel hõõgusid. Äkki aga üks mardikas kas trügiti taganttuulijate poolt või sattus ta uudishimust hõõgivatele sütele. Sam Scatterhorn oli veendunud, et sitikas tõmbub krussi ja sureb.

Kuid mardikas ei surnud.

T a l i h t s a l t l ä k s e d a s i .

Kuus kidalist koiba muutusid kuuma käes mustast roosaks ja kui mardikas läbi leekide sības, hakkas ta keha helendama nagu sulametall. Mutukas marssis edasi nagu teeks mingit pöörast tsirkusetrikki. Üle lõkkeaseme jõudes puges ta kaaslaste hulka. Ta keha jahtus kiiresti roosast merevaiguvärvi, siis pruuniks ja viimaks mustaks tagasi. Peagi polnud enam võimalik teda teisest eristada. Sam Scatterhorn neelatas kõvasti ja püüdis kainelt mõelda. Võimatu, ükski putukas maamunal poleks niisuguse asjaga hakkama saanud. Mees vaatas tagasi lõkke poole ning nägi, et nüüd sibavad teisedki mardikad üle hõõgivate süte, rüselevad ja ukerdavad lõkkeasemel, kuni see kihises roosalt ja kuldsest. Kuumuse käes kumasid mardikad nagu kalliskivid

ega lasknud end kuumusest üldse häirida. Sam Scatterhorn oli jahmatusest tumm. Mis elukad nood ka polnud, olid nad kõige kummalisemad olendid, kellega mees iial kokku sattunud. Kuidas see neil oli võimalik? Tema mõtte katkestasid äkitselt tuhat valusat hammustust üle kogu keha. Mööda ta keha ronisid rännuhimulised mardikad. Ta peab otsekohe putukate rajalt ära minema. Kuid mis saab Wongist ja autojuhist?

Sam Scatterhorn marssis üle mustendava putukamere telgi juurde ning valgustas taskulambiga selle sisemust. Kaks keha lebasid täiesti liikumatult maas.

„Wong? Wong, ärka üles!”

Vastust ei tulnud. Magavad mehed olid üleni kaetud ringisibavate putukatega.

„Wong?”

Sam Scatterhorn valgustas lambiga Wongi nägu ning ahhetas, nähes, kuidas üks suur mardikas mööda kaela Wongi suu juurde ronis ja sõrgadega huuled lahti kangutas.

„Oh, suur jumal,” pomises Sam ning hetk hiljem oli mardikas juba Wongi suhu kadunud. See sõi hiinlast. Äkki hakkas Sam Scatterhornil pea ringi käima. Ta haaras telgi tugivaiast kinni, sulges silmad ja püüdis ägedat oksendushoogu tagasi hoida.

„Hinga sügavalt,” käskis ta ennast. „Ole rahulik.”

Ometi kõmisesid peksleva südame löögid tal kõrvus ja mõtetegevus oli täiesti halvatud. Kas need putukad olid lihasööjad? Sellist asja ei saanud olemas olla ... see oli vaid halb uni ... Siis tundis ta teravate sõrgade näpistust oma laubal. „Ei!” karjatas mees, kiskus mardika juuste küljest lahti, koperdas džiibi juurde ja lõgistas paaniliselt ust. See oli lukus. Loomulikult

oli üks lukus ja võtmed autojuhi käes! Võtmed olid autojuhi taskus, kuid Sam Scatterhorn ei kavatsenud telgi juurde tagasi minna, igatahes mitte praeguses olukorras. Mitte mingi hinna eest. Vahtides musta kihavat massi enda ümber taipas mees, et temastki saadakse varsti jagu. Mardikaid oli lihtsalt liiga palju. Kõrvus kahises miljonite putukakoibade krabin. Sõrad löikusid läbi püksiriide ja tungisid lihasse. Nii ei tohtinud lugu lõppeda.

Ei tohtinud.

Mees sai teha vaid ühte. Sam Scatterhorn pühkis tuhanded mardikad kapotilt maha ja ronis džiiibi katusele. Mardikate laviini üritas ta kannul tuuleklaasi mööda üles sibada, kuid putukad libisesid klaasi mööda alla. Viimaks ulatusid nad tornina üks-teise otsa ronides katuseni. Elukad hakkasid mehe pükstesse ja saabastesse pugema.

„Appi!” karjus mees. „Palun aidake! Tulge keegi! Palun!”

Sam Scatterhorni karjed kajasid tühjas orus tuulde ja tähis-taevasse, need kutsusid kõiki, kes kõnnumaal parajasti viibima juhtusid.

Ja sündis nõnda, et Sam Scatterhorni karjeid kuuldigi. Oru vastaskülje metsaservas astus üks mees tugeva kivimüüri varjust kuuvalguse kätte. Ta kandis traditsioonilist mongolite rüüd ja allakeeratavate kõrvaklappidega mütsi. Isegi kuuvalguses paistsid uhked kotkalikud näojooned ilmselgelt euroopalikena. Mees tõstis ööbinokli silmade ette ja silmitses auto katusel seisvat til-lukest inimkuju.

„Ega ometi jälle mõni neetud loll kollektsionäär?” küsis keegi mehe selja tagant koopasügavusest.

„Suur jumal,“ pomises pikk mees binoklisse vaadates. Sam Scatterhorn oli nüüd põlvili ja sama hästi kui omadega läbi. Mardikad sibasid ta nägu mööda ringi. Pikk mees viskas peene sigari käest ja sirutas käe seina najale toetuvat igivana vintpüssi võtma. Ta tõstis selle tutilise kanderihma õlale.

„Näib, et vennike on hädas. Lähen õige ja aitan teda väheke.“

Mees haaras padrunivöö ja väikese kanistri kaasa ning astus pimedusse. Mõni hetk hiljem kadus jooksja pikk kuju öösse.